

ŠPAČCI VE FRAKU

Vzpomínky NA ROK 1990

1. díl

EVA ŠPAČKOVÁ

Eva Špačková

ŠPAČCI VE FRAKU

1. díl: Vzpomínky na rok 1990

Tribun EU
2013

© Eva Špačková, 2013

Obsah

Předmluva	6
Úvod	8
Dopis	12
Kuličky.....	15
Cesta k tetě Zdeně	20
Přichází jaro	23
Vyučování.....	25
U babičky a dědečka.....	29
Výlet na chatu.....	32
Velký pátek.....	37
Jedeme na zahradu	42
Přijel papež!.....	48
Teta Heda	53
Česká klepe na dveře	60
Totalitní příběh	64
Bouřka	81
Volá koncertní	89
Evian.....	93
Mítink.....	96
Telefon z Evianu.....	98
Letadýlka	100
Úklid.....	105
Tatínek se vrátil.....	109

Brno, nebo Praha	112
Hlídáme Tomáška	116
Praha je jistá.....	121
Bernstein	124
Za dědečkem do nemocnice	126
Koncert národního porozumění	129
Smlouva poprvé	133
Ročníkový koncert	135
Boží Tělo.....	142
Praha, nebo Amerika	149
Konec kvarteta	152
Smlouva podruhé.....	154
Jarda	157
Pokračování ve druhém díle Špačci ve fraku	159

PŘEDMLUVA

Kulaté jubileum, tzv. abrahámoviny, jsou zvláštním mezníkem, který si zaslouží větší zastavení a ohlédnutí. Patří k němu listování alby s fotografiemi a někteří, jako třeba můj muž anebo právě Eva, zalistují svými deníky. Jenda nám ze svých deníků předčítal vybrané pasáže, Eva se rozhodla, že si udělá radost tím, že připraví pro své blízké dárek. Začala svoje deníkové zápisky zpracovávat a sepsala první díl knížky, kterou nazvala *Špačci ve fraku*.

Je pro mne velká čest a potěšení, že můžu její text číst jako první. Některé úryvky jsou mi povědomé, protože nám je Eva sama předčítala na setkání společenství, jiné jsme spolu zpracovaly do rubriky Rodina od A do Z v týdeníku *Naše rodina*. Mnohé události jsem slyšela vyprávět, protože od roku 1992 jsme sousedé z pražského sídliště Na Lysinách. Ale teprve po přečtení celého vyprávění, mi před očima vyvstal v plné kráse příběh rodiny, která důvěřuje Boží prozřetelnosti. A tak jako Abraham se vydal na cestu do neznáma, i Pepík s Evou prožívali mnohá příkoří a rozhodování, která z pohledu několika desetiletí nakonec přinesla dobré ovoce. Až mrazí při četbě autentického rozhovoru u televize, kde právě hraje Česká filharmonie a malý Pepíček prohlašuje: „Jednou tam budu hrát na housličky.“ Tatínek mu přizvukuje: „Budeme tam hrát spolu...“

Těžko si můžeme představit, jaké to bylo starat se o tři děti po roce a tak často být na ně sama. Eva přitom ještě dokázala vidět humorné situace a slyšet neopakovatelné

výroky svých dětí. Ze stránek její knížky dýchá kouzlo domova. Souzní se slovy Miroslava Horníčka: „Domov není prostor, ale proces. Tady se schovávám před deštěm a zimou, tady žiju, tady trávím svůj volný čas, tady se rodí moje rodina, tady ji tvořím léty, trpělivostí a tolerancí... Domov je dílo – překrásné, stejně jako přetěžké – každodenní.“ A Eva sama by dodala: „Doma je kdekoli, kde budeme všichni spolu.“

Jana Šilhavá

ÚVOD

Určitě to nezačalo tím, že jsem si vzala muzikanta, ale daleko dřív, na kočárku, když mě drndala moje babička Marie a zpívala mi tragické písně ze života. Nejčastěji jsem slyšela tituly jako *Letěla bělounká holubička*, *Osiřelo dítě*, *Kde jsi, hvězdo má* a *Černé oči*. Pak ještě jednu. Tři kamarádi jeli z vojny nebo do války a určitě z nich někdo umřel, ale už si nepamatuji název písně, ani kdo ze spřátelených vojáků zahynul. Babička měla velký smysl pro tragédii. Tklivé, smutné písničky ve mně zanechaly nesmazatelnou stopu a já si některé pasáže pamatuji dodnes. Zvláště dojemná jsou slova z písně o holubičce – duše z těla, kam jsi chtěla, chtěla jsem doletět do nebička – a andílek říká dušičce zesnulé matičky, ať klidně odejde do nebe, že půjde k děťátku místo ní – a potom třeba rým – když hlavičku češe, krev potůčkem teče – z písně *Osiřelo dítě*. Vždy mi vadilo, že matky v písních umíraly dětem a děti matkám a někdy taky umřel otec nebo chlapec děvčeti, ale skoro v každé písni někdo umřel. V té chvíli mi bylo jasné, že až budu velká, přetvořím ty děsivé písně v něco veselejšího. Třeba že matka neumřela, ale jen spí, a s tou, co tak neumí česat vlasy, si to pěkně vyřídí! Chtěla jsem se proto stát spisovatelkou a psát jen o veselých věcech.

A tak jsem v sedmi letech napsala první pohádku o zvířátkách. V devíti jsem založila na sídlišti klub na ochranu přírody, který skončil téměř hned po svém vzniku, protože nám v lesní roklí, kterou jsme chtěli chránit, postavili tram-

vajovou zastávku. Začala jsem si tedy psát alespoň deník. Další zápisky vznikly při založení klubu „nepaniček“ v šesté třídě. Ony totiž ve třídě existovaly i paničky, proti kterým jsme my nepaničky musely bojovat, aby si tolik nemyslely a nenosily stále nos nahoru.

I když se nám je nepodařilo převychovat ani do deváté třídy, alespoň jsme jim dost znepříjemnily život našimi nepaničkovskými nápady.

Se záznamy a deníky jsem pokračovala i na gymnáziu, kde jsem se pokusila o různé další literární útvary. Opět jsem založila klub – tentokrát pro začínající spisovatele. A tak jsme si v prvním ročníku – my spisovatelé – začali vyměňovat a půjčovat ke čtení svá díla. Hodně nás to bavilo, a kdyby nám občas někomu, kvůli literární tvorbě, nehrozila špatná známka z nedůležitých předmětů, jako je matika, fyzika a chemie, jistě bychom již nyní patřili mezi českou modernu druhé poloviny 20. století naší literatury a studenti by si museli k maturitě zapamatovat naše jména.

Bohužel se stalo to, co mi prorokovala paní učitelka v šesté třídě základní školy, když si přečetla jednu moji slohovou práci: „Z tebe se stane něco velkého, jestliže tě něco malého nesežere.“ Byla jsem nadšená svým úspěchem a na nic malého jsem v té době nepomyslela. Doma jsem se pochlubila tatínkovi. Můj rodič pánského rodu se zasmál a odvětil: „Víš, ono se to říká trochu jinak! To nesežere! Ale ona je paní učitelka slušná, že?“ Hned jsem se dovtípila, jaké slovo tatínek myslí, a moc jsem se nafoukla. Má vidina být spisovatelkou se rozplynula.

Jak jsem rostla, zjistila jsem, že není tak úplně jednoduché stát se tím, co zrovna chceme, a navíc i tím, co nechceme. Protože někdy prostě ani nevíme, co přesně chceme.

Kromě psaní deníků, básniček a několika pokusů o pohádky mě totiž nadchla i hudba – díky babičce (jak jsem již zmínila) a také díky tatínkovi, který miloval lidové písně a s nímž jsme se sestrou několik hodin denně zpívali lidovou „klasiku.“ Kromě toho jsem měla ráda malování a také svého budoucího manžela, protože je prostě úžasný a navíc hrál na violoncello. Což byla velká nadhodnota. Žádná z mých spolužaček totiž nikdy nechodila s violoncellistou, hudebníkem ani konzervatoristou.

Nakonec jsem se rozhodla, že úplně nejlíp udělám, když všechny věci, které mám ráda, skloubím dohromady. A tak jsem si vzala muzikanta a začala hned po svatbě psát deník a malovat betlém. Když se nám ale každý rok narodilo jedno dítě, zjistila jsem, že bude lepší, když přestanu psát, malovat betlém, drnkat na kytaru, poslouchat cello a začnu se naplno věnovat svým potomkům a budu tak činit už na věky. A tak jsem vařila kašičky, míchala sunárky, prala plínky, žvatlala říkanky a zpívala dětské písničky. Když děti povyroستly z bryndáčků, opět jsem se vrátila ke svým deníkům a snažila se zachytit veselé chvíle našeho rodinného života, který byl od prvopočátku poznamenán hudbou.

Naše děti naštěstí velmi rychle pochopily, do jaké rodiny se narodily, a začaly se v ní cítit jako doma, i když se každé odpoledne musely dělit o svůj pokoj se smyčcovým kvartetem a při čtyřhodinové zkoušce usínaly na postelích pod smyčci, houslemi, violou a cellem. Později samy na

sobě zažily, co to je, denně cvičit na hudební nástroj, a protože již byly chytřejší, obcházely povinnosti dětí z muzikantské rodiny různými způsoby. Přes všechny nástrahy nehudebního světa, ve kterém se naše děti ve školním věku pohybovaly, se nám podařilo vychovat dva skvělé profesionály. Mohlo by jich být i více, ale žijte se dneska hudbou! Když někdo nemá na jídlo, určitě si nekoupí lístek na koncert.

Přesto se hudba stala fenoménem naší rodiny a příběhy, které jsem zachytila ve svém deníku, se téměř vždy točí kolem not, hudby, nástrojů a koncertů.

Svoji první knihu jsem se proto rozhodla napsat a věnovat nejen všem Špačkům, ale také všem rodičům a dětem žijícím v muzikantských rodinách, které se rozhodly svůj život zasvětit hudbě, i když by třeba mohly dělat i něco jiného.

A ještě jedno malé upozornění – podobnost hlavních postav vystupujících v mé knize v žádném případě není čistě náhodná.

Eva Špačková

Kapitola 1

DOPIS

Včera přišel doporučený dopis. Na pohled obyčejný, na bílém papíře v klasické obálce. Nic zvláštního a přece byl výjimečný svým obsahem. Měl za úkol změnit náš život, odvést naši rodinu z Brna do Prahy. V první chvíli jsem se začala radovat a tancovat s malým Pepíčkem po předsíni. Smáli jsme se a zpívali spolu:

„Půjdeme do Prahy, půjdeme do Prahy.“

Peťa si užíval radost hopsáním, jenom nejstarší čtyřletá Helenka se lítostivě rozplakala:

„Já nechci do Prahy, já chci do Lanškrouna!“

Nebyla k utišení. V Lanškrouně znala alespoň tetu Ivan-ku, v Praze nikoho.

Když se Pepík vrátil z kvarteta, nemohla jsem z něj vydo-lovat slovo. Byl tou zprávou zaskočen, překvapen, rozladěn a vypadal, jako by se do Prahy ani netěšil. Znamenalo to opustit všechno. Rodiče, přátele, příbuzné, byt i zahradu a odejít do nejistoty.

„Pepi, ty nejsi rád?“ zeptala jsem se velmi opatrně. Chvíli bylo v pokoji takové těžké ticho a pak Pepík melancholicky vzdychl:

„Já přemýšlím.“

Věděla jsem, že takto bude přemýšlet již celý život, ať se rozhodne, jak chce, vždy bude váhat, zda se rozhodl správně, a nikdy si nebude zcela jistý.

Milý kolego!

Únor 1990

Je mojí milou povinností vyřídit Ti pozdrav od všech cellistů naší skupiny. Všichni se těšíme, až konečně zasedneš mezi nás do orchestru. Datum Tvého nástupu, které odpovídá odchodu našeho nejstaršího kolegy, by však bylo reálné až za 4–5 let. To se mi zdá nesmyslné. Proto chci prosadit návrh, abys nastoupil do skupiny jako čtrnáctý člen a to co nejdříve. K tomu potřebuji znát několik informací.

Například kdy ukončíš studium na JAMU nebo zda by bylo možné přestoupit na AMU do Prahy, také jaké máš možnosti bydlení v Praze. Zkrátka zvaž všechny možnosti a napiš mi, kdy bys mohl u nás nastoupit. Mám ještě jedno přání. Až budeš mít někde veřejné vystoupení, třeba na půdě JAMU, pošli mi včas zprávu. Rád bych se přijel podívat a zároveň domluvit podrobnosti kolem Tvého nástupu k nám do orchestru. Na rychlou odpověď se těší

František Host (koncertní mistr violoncell ČF)

Na tuto zprávu jsme čekali šest let. A teď, když přišla, najednou jsme nevěděli, jak s ní naložit. Každý z nás reagoval trochu jinak. Radovala jsem se, protože jsem odjakživa měla smysl pro změnu, chápala jsem ji jako nutný vývoj, jako něco pozitivního, co nás posune někam jinam. Milovala jsem dobrodružství, zážitky a doufala jsem, že se v životě nebudu nikdy nudit. Pepík měl zase rád svoji jistotu, svůj obrovský zrenovovaný byt hned u konzervatoře, měl rád Brno a celou Moravu a především kvarteto, které by musel opustit. Neradoval se, ale nebyl ani zklamaný. Prostě najed-

nou si s tím nevěděl rady. Co udělat? Tíha rozhodnutí ležela především na něm.

Nechala jsem jej přemýšlet a šla zkontrolovat děti, které se bezstarostně honily kolem stolu a vrískaly, do té doby, než uslyšely zvenku sípot prudkého větru.

„Maminko, já se bojím o stromečky! Nevyvrátil vichorec stromečky? Já se za ně raději pomodlím.“

Helenka sepjala ručky a všechny děti se tiše přitulily k sobě.

„Bojím, bojím,“ šišlal Petřík a sekal po noze Pepíka kostkou.

„Jau, on mě bije!“ rozkřičel se Pepík na celé kolo.

Helenka se rozplakala, protože teď vichorec zcela jistě uslyšel Pepíka, a trnula strachem, že vichr určitě provede něco zlého.

Ale vítr pomalu ustával a děti smířlivě odešly spát. Dětský klidný spánek prosákl byt. Byl nakažlivý, přesto Pepík stále seděl v křesle se skloněnou hlavou, držel se za ruce a přemýšlel.

Kapitola 2

KULIČKY

Spěchala jsem s dětmi na nedělní mši do kostela.

„Maminko, ten pán mluví!“ křikla mi do ucha Helenka.
„A v kostele! Tys říkala, že se to nesmí, a on mluví! Zakaž mu to, jako nám!“

Její hlásek v okruhu několika metrů nebylo možné přeslechnout. Pár lidí se na mě otočilo.

„Ticho, ticho,“ šeptala jsem zdrceně.

Pán za mnou se polohlasně modlil.

„A proč teda mluví?“ začal se rozčilovat i Pepíček.

„Protože se modlí.“ Rychle jsem dětem vysvětlila.

„Modlím, modlím,“ začal si pobrukovat Peťa.

„A proč se teda modlí nahlas?“

Schylovalo se k nejhorsímu, otázky dětí nemají konce, a když jeden začne, druhý a třetí hned pokračují. Musela jsem je zaměstnat. Dala jsem oběma starším dětem zpěvník. Helenka i Pepíček v něm způsobně listovali a Peťa se uvelebil na mém klíně. Mše probíhala celkem klidně až do osudné chvíle. Kněz pozvedl svatou hostii a pronesl slova:

„Hle Beránek Boží.“

Nato se Peťa probral ze sladkého usínání a tenoučkým jasným hláskem dvouletého dítěte zazpíval:

„Ověč-y zátáčá...“

Kostel zašuměl potlačovaným smíchem a mě čekala další ostuda. Pepík začal fňukat a postupně přidávat na intenzitě svého nářku:

„Mami ono se to rozmotalo,“ pozdě jsem si uvědomila svou mateřskou naivitu, když jsem dětem půjčila zpěvníky. Šňůrka ze zpěvníku byla celá rozpáraná a o dobrou polovinu delší než v původním stavu.

„Ukaž,“ sykla jsem potichu a sebrala zpěvník Pepíkovi z ruky.

„Maminko, já sem nechtěl,“ začal Pepík nabírat.

„Ticho, nebreč a buď hodnej, to se spraví!“

„Ale když já sem nechtěééél,“ brečel již na celé kolo Pepík.

Montovala jsem a svazovala šňůrku, dělala na ní uzlíky, uklidňovala hříšníka. Varhany milosrdně překryly křik malého dítěte do té chvíle, než Pepa sletěl ze židle. Stalo se to naprosto nečekaně a já ho stačila ještě zachytnout za jednu nohu. Visel hlavou dolů a já ho za nohu vytáhla opět na židli. Byl svým pádem tak překvapený, že zapomněl křičet. Což ovšem učinil vzápětí a kostelem se rozezněl úpěnlivý Pepíčkův hlas.

„Kuličkúúúú!!!!“

Pozdě jsem si všimla, že Pepík měl nabité kapsy kuličkami, které se při pádu ze židle všechny rozlétly po kostele. Helenka neváhala ani vteřinku a okamžitě se vrhla na zem, aby kuličky posbírala. Některé kuličky se zakutály až k ministrantům, přes některé padali věřící, jdoucí ke svatému přijímání. A tak jsme v kostele lezli po zemi a hledali kuličky, některé nám házeli sami ministranti s těžce zadržo-